

Localitatea Polata — comuna Bîrsești este situată pe malul stîng al râului Șușița, la circa 4 km nord-vest, în linie dreaptă, de municipiul Tîrgu Jiu.

Ruinele medievale, aflate pe „Cîmpul lui Pătru” din localitatea mai sus menționată, sînt amintite la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, de către Grigore Tocilescu¹, Iuliu Moisil² sau Alexandru Ștefulescu, acesta din urmă presupunînd existența aici a unor „mari gospodării ale familiilor boierești”³.

Aceste considerente, ca și urmele de zidărie sesizate la suprafața solului cu ocazia peregrinării din primăvara anului 1980⁴, au determinat deschiderea șantierului arheologic Polata-Bîrsești, cu atît mai mult cu cît, în zona sud-carpatică, cercetările privind reședințele medievale boierești se impuneau.

Săpăturile arheologice, începute în vara anului 1980 (18 august—6 septembrie) și continuate în anul 1981 (16 iulie—1 august), s-au desfășurat în trei sectoare.

SECTORUL I

În acest sector a fost dezvelită fundația de piatră a unei locuințe cu beci, de plan dreptunghiular, notată de noi drept locuința feudală „A”. Orientarea, raportată la lungime, este NE-SV. Dimensiunile, în interior, sînt de 14,30 × 7,70 m⁵.

Fundația construcției este realizată din bolovani de piatră, de dimensiuni mijlocii (circa 40 cm — 50 cm), legați cu mortar de culoare alb-gălbui, avînd în compoziție nisip cu granulație mare și var. Șanțul de fundație, săpat perfect vertical, a fost apoi captușit cu bolovani temeliei. Zidurile pivniței, avînd o grosime de 0,80 m, s-au păstrat pe o înălțime ce variază de la 2,30 m la 2,60 m, constînd din 6—7 asize. Supra-

fața interioară a zidului apare aproximativ netedă (fig. 1).

Pe lungimea încăperii s-a trasat secțiunea (S) III, avînd dimensiunile de 13 × 1,50 m. S-a surprins parțial nivelul de construcție, reprezentat printr-o crustă subțire de mortar. Dispuse la distanțe egale una de alta, respectiv 3,50 m, au fost găsite: o rîșniță de mină cu diametrul de 0,38 m, o piatră de moară cu diametrul de 1,07 m și un fragment de piatră de moară cu raza de 0,48 m. Aceste elemente, fixate în solul viu, pe axa longitudinală a încăperii, foloseau probabil în construcție, la susținerea unor stilpi de lemn sau de zidărie (?), pentru planșeu pe care îl considerăm a fi fost orizontal.

Cu ocazia dezvelirii zidurilor de NV, NE și SE a apărut un pavaj din pietre de râu, amenajat în jurul zidurilor de NE și SE și păstrat pe o lățime de circa 2 m.

Perpendicular pe zidurile de NE și NV au fost trasate secțiunile (S) III A (5 × 1,50 m) și respectiv (S) IV (10 × 1,50 m).

Solul viu a fost sesizat la adîncimile de — 0,80 m și respectiv — 1 m, față de nivelul actual de călcare.

În (S)IV, pe o lungime de 8 m de la zid, între adîncimile de 0,36 și 0,80 m a apărut un strat masiv de moloz constînd din cărămizi romane și feudale, mortar, bolovani cuie provenit de la dezafectarea locuinței. Subliniem faptul că, în ambele campanii arheologice, am constatat folosirea țiglelor, a olanelor și a fragmentelor de *tegulae mamatae*, materiale aduse, probabil, de la o construcție romană din vecinătate.

În caroul 1, notarea începînd de la zidul de NV al locuinței, la — 0,36 m s-a găsit un dinar de argint din anul 1569, emisiune pentru Ungaria de la Maximilian al II-lea. Moneda, fiind găsită în stratul de moloz, constituie pentru noi un indiciu în sensul că funcționarea construcției amintite se plasează în a doua jumătate a secolului al XVI-lea.

Cercetările de suprafață ca și sondajele executate în anul 1980 și 1981 au stabilit existența la Polata a cel puțin încă patru construcții cu temelie din bolovani de piatră, legați cu mortar.

¹ Grigore Tocilescu, *Note arheologice*, mss. rom. 5141 la Biblioteca Academiei R. S. România, p. 18—19.

² Iuliu Moisil, *Arhivele Olteniei*, V, 24, p. 3 (extras).

³ Alexandru Ștefulescu, *Istoria Tîrgu-Jiului*, Tîrgul-Jiului, 1906, p. 61.

⁴ La periegheză au luat parte dr. Radu Popa și Ion Chici-deanu din partea Institutului de Arheologie din București, Venera Rădulescu din partea Muzeului de Istorie al R. S. România, Gheorghe Calotoiu și Petre Gherghe din partea Muzeului județean Gorj.

⁵ Venera Rădulescu și Gheorghe Calotoiu, *CercArh*, 5, 1982, p. 119—127.

Fig. 1. Polata, jud. Gorj., Locuința feudală „A”.

Fig. 1. Polata, dép. de Gorj. L'habitation féodale „A”.

SECTORUL II

La circa 50 m est de zidul sud-estic al locuinței feudale „A” a fost cercetată parțial o nouă construcție („B”) distrusă în mare parte de lucrările agricole. Pentru a stabili planul acesteia s-a trasat secțiunea (S) I ($30 \times 1,50$ m) orientată NE-SV și casele IA ($3 \times 1,50$ m) și IB ($2,50 \times 1,50$ m).

Au fost dezvelite parțial două ziduri, orientate NV-SE, grosimea lor fiind de 0,80 m, iar distanța dintre ele de 7 m. În stadiul actual al cercetării, nu putem aprecia dacă această dimensiune aparține lățimii sau lungimii construcției⁶.

SECTORUL III

La 277 m sud-vest de locuința feudală „A” au fost reperate urmele unei alte construcții de zid, constituind, după datele pe care le avem pînă în

prezent, și limita în această direcție a zonei construite.

În acest sector a fost trasată secțiunea (S) V (26×1 m) și, paralel spre est, (S) VI ($9 \times 1,50$ m).

În (S) VI, la $-0,35$ m, orientat nord-sud, a apărut zidul „L”, format din bolovani de dimensiuni mijlocii, legați cu mortar. Zidul, păstrind o lățime medie de 0,80 m a fost sesizat pe o lungime de 7 m, fiind distrus spre nord, cu ocazia unor lucrări pentru nivelarea solului. La capătul sudic a fost reperat un colț al acestui zid, orientat spre est.

La vest de secțiunea (S) V, a fost trasată caseta VA ($1,50 \times 1,50$ m). De la adîncimea de 0,50 m, a apărut, în întreaga casetă, un colț de zid, notat „B”, respectînd aceleași principii constructive ca și zidul „L” și pe care îl punem în legătură cu aceeași construcție.

Condițiile de lucru nu au permis în anul 1981, formularea unor concluzii cu caracter final privind planimetria acestei construcții. În campaniile viitoare vom insista în rezolvarea problemelor legate de acest aspect.

În ceea ce privește materialul recoltat, aparținînd în cea mai mare parte locuinței feudale „A”, notăm diversitatea și bogăția ceramicii uzuale și decorative, din păcate destul de fragmentară și neîntregibilă.

Ceramica uzuală este lucrată la roată, din pastă omogenă, arsă oxidant sau semioxidant. Majoritatea pieselor păstrează urme de ardere secundară. Au putut fi constatate mai multe tipuri de buze aparținînd oalelor-borcan (fig. 2/1—4) fragmente de vase de provizii (fig. 3/1) sau de pahare cu picior inelar (fig. 3/6). În cazul oalelor-borcan, decorul obișnuit constă din incizii orizontale, aplicate izolat sau în registru pe umerii vaselor, mai rar pe buze. Uneori acest registru este intersecat de o linie în val. Ceramica decorativă constă din farfurii cu fund inelar, sgratitate și smălțuite, discuri cu decor concentric, în relief și cahle (fig. 4/1—5). Acestea din urmă, destul de numeroase și diverse ca motive ornamentale, provin de la prăbușirea unei sobe aflate la parterul construcției. Amintim cahlele cu corp tronconic și gura pătrată, și pe cele cu motive decorative vegetale, geometrice sau figurative, reprezentînd două personaje, despărțite de o cruce (Sfinții împărați Constantin și Elena). Smălțul este în diferite nuanțe de verde, brun și galben.

Au fost găsite de asemeni și cîteva obiecte din metal (un fragment de cheie, un fragment de zăbală, o limbă de curea, două cataramă mici, două aplice pentru ușă, diverse lame metalice, mai multe cuie și piroane).

Materialul ceramic se înscrie tipologic în secolele XV și XVI, cu unele analogii în ceramica

⁶ Cercetările nu au putut continua în acest sector din cauza culturilor agricole.

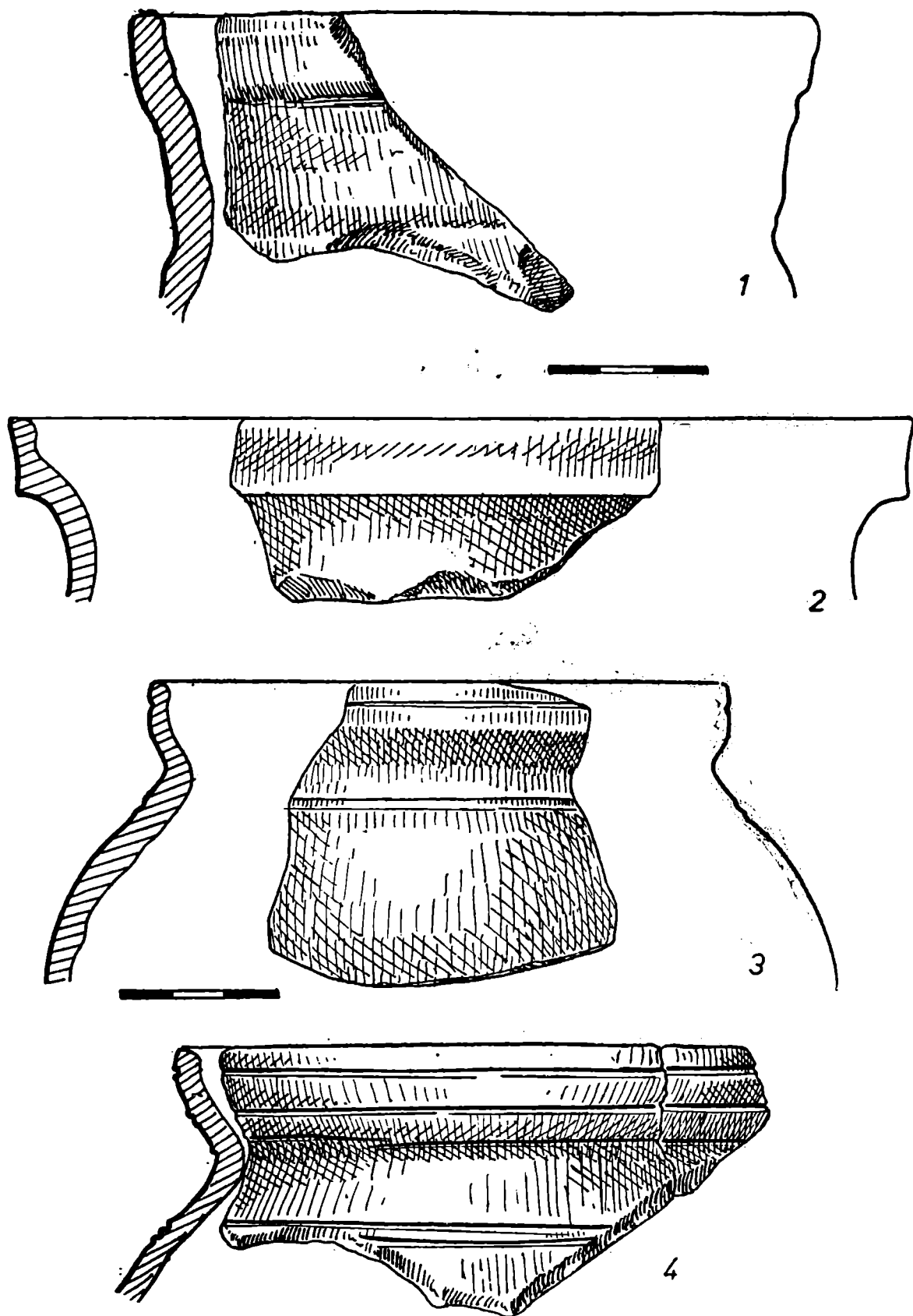

Fig. 2. Polata, jud. Gorj. Ceramică de uz comun din secolele XV—XVI.

Fig. 2. Polata, dép. de Gorj. Cérmique usuelle des XVe — XVIe siècles.

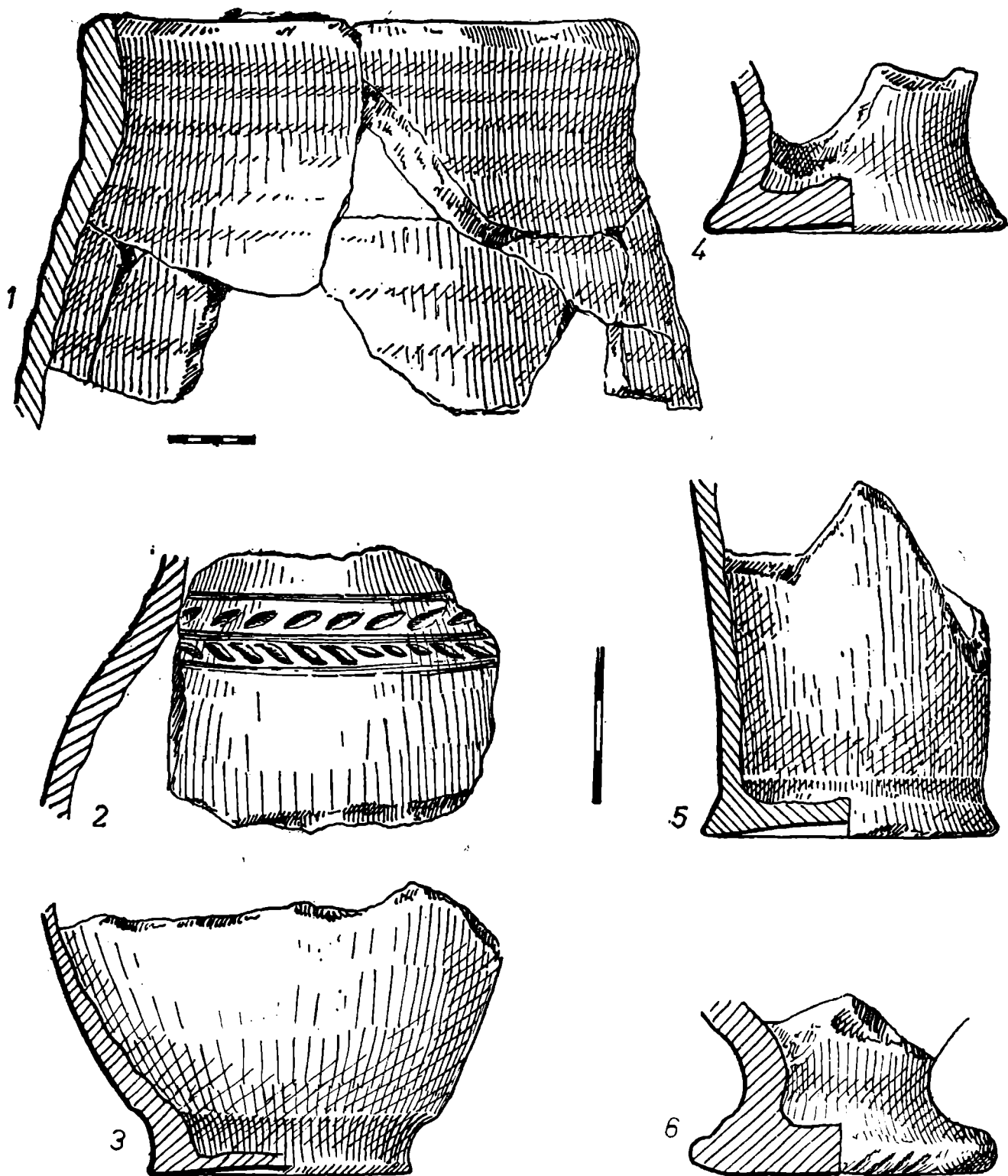

Fig. 3. Polata, jud. Gorj. Ceramică de uz comun din secolele XV—XVI.

Fig. 3. Polata, dép. de Gorj. Céramique usuelle des XVe—XVIe siècles.

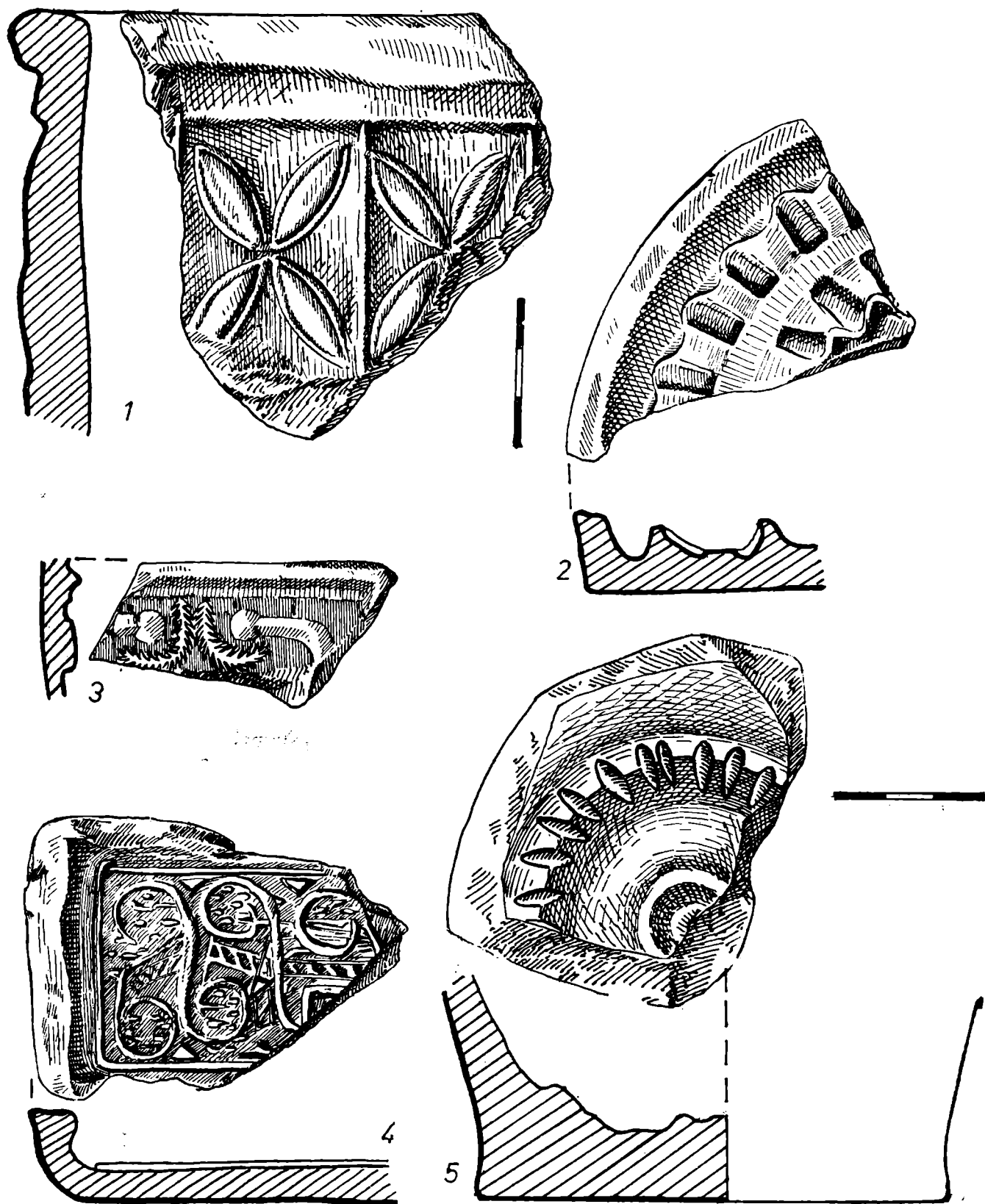

Fig. 4. Polata, jud. Gorj. Cahle și discuri ornamentale din secolele XV—XVI.

Fig. 4. Polata, dép. de Gorj. Carreaux de poêle et disques ornementaux des XVe — XVIe siècles.
www.e-patrimoniu.ro, www.cimec.ro

descoperită la Coconi, jud. Călărași⁷ sau Vodița, jud. Mehedinți⁸.

Elementele oferite pînă în prezent de cercetarea de la Polata-Birsești, elemente concretizate atît prin existența unor construcții de zid cu pivnițe, precum și a materialelor ceramice, mai ales a celor decorative, dovedesc prezența aici, în secolele XV și XVI a unor curți feudale, în care confortul și soliditatea unor locuințe din piatră, se împletesc cu gustul pentru decorația interioară.

Continuarea cercetărilor la Polata își propune să aducă noi date privitoare la rolul economic, politic și cultural pe care localitatea menționată îl are în istoria medievală gorjană și, implicit, în cea a Țării Românești.

⁷ N. Constantinescu, *Coconi. Un sat din Cîmpia Română în epoca lui Mircea cel Bătrîn*, București, 1972, p. 249, pl. 15/5, 11, p. 250, pl. 16/1, 3.

⁸ Gh. I. Cantacuzino, *CercArh.* 3, 1979, p. 441, fig. 1/2, 11, 12, p. 442, fig. 2/11, 14, 19.

LES RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES DE POLATA, DÉP. DE GORJ

RÉSUMÉ

À Polata, commune de Birsești, dép. de Gorj, localité située sur la rive gauche de la rivière de Susița, à approximativement 4 km nord-ouest de la ville de Tirgu Jiu, ont été identifiées les fondations en pierre des cinq constructions médiévales.

Les recherches entreprises entre 18 août – 6 septembre 1980 et 16 juillet – 1 août 1981 ont établi le plan, les dimensions (14, 30 × 7,70 m) aussi bien que l'épaisseur des murs (0,80 m) d'une des ces constructions notée l'habitation féodale „A”. On a étudié partiellement des murs appartenant à deux autres constructions de la même époque, notées „B” et „C”.

L'inventaire découvert, composé de matériel céramique non émaillé (fragments de vases de petite et moyenne taille, pots, coupes à pied annulaire etc.) ou émaillé (carreaux de poêle, disques ornementaux et assiettes) ainsi que la monnaie de 1569 nous permettent de dater l'ensemble de Polata au XVIe siècle.